

بررسی روند برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه‌های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه کشور

حمیدرضا رشیدی

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی

سیدابراهیم میرشاه جعفری

استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

مصطفی شریف خلیفه سلطانی

استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

چکیده

(تاریخ دریافت: ۱۳۸۳/۶/۱۰)

هدف از انجام این پژوهش بررسی روند برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه‌های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه کشور است. برای دستیابی به این هدف تلاش گردید تا پژوهش امکان دستیابی به چهار هدف جزئی را فراهم آورد که شامل بررسی مؤلفه‌های برنامه‌ریزی، شاخص‌های کمی و کیفی، شاخص‌ها و الگوهای برنامه‌ریزی، و نهایتاً تفاوت عملکرد مجریان فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه‌های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه کشور بوده است. روش انجام این پژوهش پیمایشی است. نتایج به دست آمده بیانگر آن است که میان مؤلفه‌های شاخص‌های کیفی در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی طی برنامه دوم و سوم توسعه تفاوت چندانی وجود ندارد؛ ولی در خصوص شاخص‌های کمی، میان دو برنامه تفاوت اساسی مشاهده می‌شود. میان عملکرد مجریان فرهنگی در برنامه دوم نیز تفاوت چندانی وجود ندارد، ولی در برنامه سوم بیشترین تفاوت میان عملکرد اداره کل امور فرهنگی و جهاد دانشگاهی با مجریان دیگر فعالیت‌های فرهنگی مشاهده می‌شود.

کلید واژه‌ها: برنامه‌ریزی. فعالیت فرهنگی. دانشگاه‌های دولتی. اصفهان. برنامه دوم توسعه. برنامه سوم توسعه

مقدمه:

"فرهنگ" را از عمومی‌ترین، پیچیده‌ترین، و مهم‌ترین مفاهیم علوم انسانی می‌دانند. "فرهنگ شامل کلیه کالاهای و خدمات در حوزه‌های میراث فرهنگی، هنرهای تصویری، مراکز اسناد، کتابخانه‌ها، کتاب‌ها و نشریه‌ها، هنرهای نمایشی، رسانه‌های شنیداری، دیداری، چند رسانه‌ای‌ها و صنایع خلاق (تبلیغات، آثار و ابنیه تاریخی، صنایع دستی، و طراحی و مد) است" (کمیسیون اروپایی^۱، ۲۰۰۱). "فرهنگ برابر با تمدن و ابزارها، راه و طریق زیستن، ارزش‌ها، باورداشت‌ها، آرمان‌ها، و طریق بروز و ظهور آنهاست؛ فرهنگ در همه فعالیت‌های بشری جریان دارد و از این رو کلیه سیاست‌های جامعه دارای بُعد فرهنگی بوده و در شیوه‌های رفتار، زندگی با دیگران، تجارب مشترک، مشارکت گروهی، خدمات اجتماعی، توسعه اقتصادی، کسب درآمد و فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات نمود می‌یابد" (کمیسیون فرهنگی کشورهای اروپایی^۲، ۲۰۰۲).

تعبیر از مفهوم فرهنگ به قدری فراوان است که رابرت بوروفسکی^۳ پیشنهاد می‌کند: "به جای پرداختن به تعاریف فرهنگ بهتر است از خود پرسیم هنگامی که مردم از فرهنگ سخن می‌گویند به کدام مسائل مشخص اشاره دارند" (گزارش جهانی، ۱۳۷۹، ص ۹۷). "هرسکوویتس^۴ تعداد تعاریف ارائه شده از فرهنگ را ۲۵۰ ذکر کرده است و برخی دیگر آن را بالغ بر ۴۰۰ تعریف می‌دانند" (وئوقی، ۱۳۷۰، ص ۶). بدین ترتیب، طبیعی است که هنگام بحث در خصوص "امور فرهنگی" یا "برنامه‌ریزی فرهنگی" نیز به چنین ابهام‌ها و پیچیدگی‌هایی برخورد کنیم. احمدی (۱۳۷۰) اذعان می‌دارد که در مورد برنامه‌ریزی فرهنگی، تاکنون، به تعریف معینی برخورد کرده است. چنین به نظر می‌رسد که "مدیریت و برنامه‌ریزی فرهنگی هنوز از لحاظ قانون‌گذاری و پژوهش دوران کودکی خود را می‌گذراند و هنوز روش‌شناسی مدیریتی یا مفهومی از هدف‌های

1. Council of Europe

2. Eurocities-Culture Committee

3. Burovski

4. Herskovits

خود ارائه نداده است" (مولینیر^۱، ۱۳۷۲، ص ۱۱۱). دوپویی^۲ (۱۳۷۴) نیز معتقد است که به دو دلیل زیر برنامه‌ریزی در بخش فرهنگ کاری دشوار است:

۱. اصولاً فرهنگ را با روش‌های کمی و ریاضی نمی‌توان اندازه‌گیری کرد؛
۲. دخالت دولت‌ها و برنامه‌ریزان می‌تواند گونه‌ای سانسور و بازدارندگی را در بخش فرهنگ باعث شود.

ولی علی‌رغم چنین مشکلاتی، توجه به امور برنامه‌ریزی در بخش فرهنگ امری اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. "برنامه‌ریزی فرهنگی ابزاری برای دستیابی جامعه به عدالت فرهنگی و تقسیم عادلانه سرمایه‌های فرهنگی است" (دوپویی، ۱۳۷۴، ص ۵). "برنامه‌ریزی فرهنگی فرایند مستمری است که مشارکت همه فعالان اجتماعی را می‌طلبد. برنامه‌ریزی فرهنگی باید شرایط مناسبی را برای مشروعیت بخشیدن به فعالیت‌های غیررسمی، که محل پرورش تجارب و ابتکارات است، فراهم آورد. هدف برنامه‌ریزی فرهنگی تخصیص منابع، ایجاد تأسیسات، و سازمان‌دهی اداری برای امور فرهنگی است" (دوپویی، ۱۳۷۴، ص ۸۴). برنامه‌ریزی فرهنگی ابزاری برای دستیابی به هدفی عالی به نام "توسعه فرهنگی" و توسعه فرهنگی نیز مهم‌ترین ابزار دستیابی به "توسعه پایدار" است.

"تا اوایل دهه ۱۹۶۰، توسعه، فرایندی اقتصادی و تکنولوژیک به شمار می‌آمد. افزایش تولید ناخالص ملی اگر چه می‌تواند نارسایی‌های درونی پیشرفت اقتصادی را پنهان سازد، اما نابرابری را نیز تشدید می‌کند؛ زیرا چنین پیشرفتی فقط گروهی کوچک را در برمی‌گیرد. آگاهی از این واقعیت همراه با مسئله حفظ تنوع فرهنگی در برابر آثار همگون‌ساز مدرنیته توجه به جنبه‌های فرهنگی در توسعه را مطرح ساخت. براساس این مفاهیم جدید، توسعه دیگر فقط سنجش مادی درآمد با بیکاری و نابرابری نیست، بلکه فرایندی چند بعدی است که تغییرات عمده در ساختارهای اجتماعی، گرایش‌های مردم و نهاد‌های ملی، تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و محو فقر را در بر دارد.

در توسعه، مردم مطرح اند نه آمارهای اقتصادی. توجه به فرهنگ نقطه شروع تغییر در جامعه و محیط زیست طبیعی و انسانی است" (دوپویی، ۱۳۷۴، ص ۹). به طور کلی، مبحث توسعه فرهنگی از دسامبر ۱۹۶۷ در میزگردی که از کارشناسان امور فرهنگی با شرکت نمایندگان کشورهای مختلف در شهر موناکو^۱، تشکیل شد آغاز گردید. در پایان این میزگرد اعلامیه‌ای منتشر شد که در آن چنین آمده است: "در تمدنی که تحت استیلای تکنولوژی قرار گرفته است، فعالیت فرهنگی نقش فزاینده‌ای ایفا می‌کند. دیگر کافی نیست که تنی چند برای گسترش ارتباط میان نخبگان کارهایی انجام دهند، بلکه در کارهای فرهنگی باید همه مشارکت کنند و در مسائل فرهنگی حضور فعال داشته باشند" (فرجاد، ۱۳۷۴، ص ۸۲).

همه نهادهای فرهنگی در جوامع بشری به نقش اساسی خود در تأمین آزادی و هویت فردی مردم، تقویت انسجام و همبستگی ملی و اجتماعی، تدارک ثروت برای کشور و جامعه، و نوآوری در این سه زمینه پی برده‌اند؛ این نهادها بر این نکته واقفند که توسعه بدون فرهنگ امکان پذیر نیست (یونسکو، ۱۹۹۵ و ۱۹۹۸؛ اتحادیه اروپا، ۱۹۹۷) کمیسیون جهانی یونسکو فرهنگ و توسعه فرهنگی را به عنوان "راه‌های با هم زیستن و توسعه این راه‌ها" ذکر کرده است (گزارش جهانی، ۱۳۷۹، ص ۱۰۳). در این تعبیر، توسعه فرهنگی یعنی توسعه راه‌هایی که انسان‌ها توسط آنها در کنار یکدیگر زندگی همراه با عدالت، آزادی، و نشاط را تجربه می‌کنند.

فرهنگ مقوله‌ای اساسی برای جوامع بشری در قرن بیست و یکم است؛ فرهنگ با بستر سازی مناسب برای بروز و تحقق آزادی‌های فردی و عدالت اجتماعی، دسترسی افراد به دانش عقلانی انتقادی و حسی عاطفی را از طریق تماس و ارتباط با دیگران، جامعه، نوع بشر، تاریخ و کره زمین امکان پذیر می‌سازد (پاسکوال^۲، ۲۰۰۳). نیاز جامعه به توسعه فرهنگی، نیازی گسترده و جهان شمول و فراتر از مرزهای جغرافیایی است. توسعه فرهنگی در هر جامعه‌ای توسط نهادهای فرهنگی گوناگونی انجام می‌شود و

شکل‌های مختلفی به خود می‌گیرد و نتایج متفاوتی به دنبال دارد؛ لیکن فرایندهای اصلی توسعه فرهنگی در جوامع مختلف بسیار شبیه یکدیگر بوده و در قالب مشارکت‌های میان‌مدت و بلندمدت نهادهای عمومی، تعاونی، و خصوصی صورت می‌گیرد (هاکس^۱، ۲۰۰۱).

یونسکو در سال‌های اخیر و با بهره‌گیری از تجارب و پژوهش‌های موجود (در مسیر توسعه فرهنگی)، تاکید عمده‌ای بر "آموزش فرهنگی" کرده است. آموزش فرهنگی شامل: الف) آشناسازی با دانش و درک میراث فرهنگی و آشناسازی با زندگی فرهنگی معاصر؛ ب) آشناسازی با فرایندهای گسترش و توسعه فرهنگ‌ها؛ ج) تشخیص شأن و منزلت برابر و ارتباط و اتصال جدایی‌ناپذیر میراث فرهنگی و فرهنگ معاصر؛ د) آموزش هنری و زیبایی‌شناسی؛ ه) آموزش اخلاقی و ارزش‌های جامعه مدنی؛ و) آموزش رسانه‌ای؛ و ز) تربیت درون فرهنگی و بین فرهنگی است (یونسکو، ۱۹۹۲). دولت‌ها با عنایت به چنین مسائلی دریافته‌اند که برای دستیابی به توسعه‌ای پایدار (مبتنی بر فرهنگ توسعه یافته) چاره‌ای جز درگیر کردن همه‌آحاد ملت و نهادهای رسمی کشور خصوصاً نهادهای آموزشی و در رأس همه دانشگاه‌ها (به عنوان محور عقلانیت جوامع) نخواهند داشت.

"پیش از دهه ۱۹۵۰ وظیفه دانشگاه‌ها به طور کلی به انتقال دانش موجود به دانشجویان خلاصه می‌شد، ولی به تدریج از دهه ۱۹۶۰ به بعد عهده دار تولید دانش و پژوهش و تحقیق در زمینه‌های علمی و اجتماعی نیز گردیدند" (آلتباخ^۲، ۱۳۷۹، ص ۲) و به مرور زمان وظیفه انتقال، بازسازی، و ارتقای فرهنگ جامعه نیز بر عهده دانشگاه‌ها گذارده شد.

در ایران، از سال ۱۳۷۶ وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری اقدام به تشکیل معاونت فرهنگی و اجتماعی در سطح وزارتخانه کرد. زیر مجموعه‌های این معاونت با عنوان ادارات امور فرهنگی در سطح دانشگاه‌ها در کنار دو مجری قبلی برنامه‌های فرهنگی

دانشگاه‌ها (نهادهای نمایندگی ولی فقیه و واحدهای جهاد دانشگاهی) در باب مسائل فرهنگی به فعالیت پرداختند. با تشکیل چنین واحدهایی دانشگاه‌ها کوشیدند تا به مسئله فرهنگ با دید تخصصی نگریده و زاویه دید خود را در این خصوص تغییر دهند. از آن پس، متولی اصلی فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه‌ها ادارات امور فرهنگی گردیدند. تا آنجایی که به کار این تحقیق مربوط می‌شد، یافتن تعریفی مناسب و جامع از امور یا فعالیت‌های فرهنگی در جهت هدایت روند پژوهش مهم می‌نمود. کنفرانس بلگراد در سال ۱۹۸۰، امور (فعالیت‌های) فرهنگی را شامل: "میراث فرهنگی و انتشارات، موسیقی، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی، سینما و عکاسی، برنامه‌های رادیویی، فعالیت‌های اجتماعی، ورزش و بازی، و طبیعت و محیط زیست دانسته است (دوپویی، ۱۳۷۴، ص ۹۸). در سال ۱۳۸۰، در دستورالعمل نحوه تشکیل کانون‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور این تعریف از امور فرهنگی به عمل آمده است: "مجموعه فعالیت‌هایی که توسط دانشجویان و در محیط دانشگاهی در هر یک از زمینه‌های فرهنگی (نظیر قرآن، نهج البلاغه، مطالعات فرهنگی، پژوهش‌های فرهنگی، گفت و گوی تمدن‌ها) هنری (نظیر فیلم، عکس، تئاتر، هنرهای تجسمی، موسیقی، صنایع دستی) و اجتماعی (نظیر امداد، مبارزه با اعتیاد، حفاظت از محیط زیست) انجام می‌گیرد". توجه به این دو تعریف می‌تواند به خوبی نشانگر وجود نوعی نگرش یا تعریف استاندارد از امور فرهنگی در سطح کشورهای متفاوت باشد. برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی علاوه بر آنچه گفته شد، چنانچه در سطح دانشگاه‌ها صورت پذیرد، می‌تواند دربرگیرنده نکات مثبتی همچون پرورش خلاقیت‌های دانشجویان، توسعه مهارت‌های فکری دانشجویان، ایجاد پویایی در نظام آموزش عالی، و افزایش نقش دانشگاه‌ها در تعمیق هویت فرهنگی باشد. سراج زاده در خصوص نقش و اهمیت دانشگاه در جوامع امروزی چنین اشاره می‌کند: "گفته می‌شود که دانشگاه قلب جامعه جدید و مرکز آن است. اغراق نیست اگر بگوییم که دانشگاه مرکز جامعه مدرن است. کارکردهای اصلی دانشگاه را می‌توان در سه مورد خلاصه کرد: کارکرد آموزشی، کارکرد پژوهشی، و کارکرد جامعه‌پذیری. منظور از کارکرد جامعه‌پذیری آن است که

معمولا از دانشگاه این انتظار می‌رود افرادی را تربیت کند که شهروندانی خوب و آماده ایفای نقش‌های خود در جامعه باشند" (مشاطیان، ۱۳۷۹، ص ۱۱-۱۳).

اعتمادی (۱۳۷۴) فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، و سیاسی دانشجویان را ابزار مؤثری در کسب موفقیت زندگی حرفه‌ای و تخصصی آنان می‌داند. به طور کلی، باید اذعان داشت که "دانشگاه‌ها در جهت افزایش بلوغ و شایستگی اجتماعی عمل می‌کنند، افراد را از پیش داورها آزاد می‌سازند، کمک می‌کنند تا دانشجویان ارزش‌های زیبایی شناختی زندگی را بهتر بشناسند، دیدگاه‌های دینی آنها تنوع پیدا کند، جزم‌گرایی سیاسی شان کاهش یابد، و اعتماد به نفس و حس موفقیت در آنها ایجاد شود" (مشاطیان، ۱۳۷۹، ص ۱۹). دلایل توجه به نقش دانشگاه و دانشجویان در کشف مسیرهای نو در زندگی اجتماعی و فرهنگی (به عبارت دقیق‌تر، توسعه فرهنگی) زمانی حساسیت خود را نشان می‌دهد که دریابیم بنابر تحقیقات ژاکوب^۱، زیست‌شناس و دانشمند برجسته فرانسوی، هر انسان از سن ۲۵ سالگی به بعد، هر روز سیصد هزار تار عصبی از دست می‌دهد و از این سنین به بعد قدرت و ظرفیت خلق، ابداع، و کشف در انسان ضعیف‌تر می‌شود.

از عمر فعالیت‌های فرهنگی در قالب برنامه‌های توسعه حدود ده سال می‌گذرد. در این ده سال فعالیت‌های کمی و کیفی مختلفی در حوزه فرهنگی صورت گرفته است، نهادهای مختلفی در این فعالیت‌ها دخالت داشته‌اند، و الگوهای متفاوتی نیز در برنامه‌ریزی فرهنگی مورد استفاده قرار گرفته است که در مجموع روند حاکم بر برنامه‌ریزی فعالیت‌ها را مشخص می‌کند که، به طور قطع، بررسی علمی این روند مستلزم بازشناسی مؤلفه‌های عینی و مشخص در این چارچوب است. مجموعه این محورها مسئله اساسی پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد.

روند طی شده در این تحقیق در راستای دستیابی به اهداف زیر بوده است:

هدف‌های پژوهش

۱. تعیین مؤلفه‌هایی که بتوان آنها را در قالب فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزشی برنامه‌ریزی کرد؛
۲. بررسی تفاوت‌های کمی و کیفی برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی طی برنامه‌های دوم و سوم توسعه کشور در دانشگاه‌های دولتی اصفهان؛
۳. بررسی الگوی رایج برنامه‌ریزی فرهنگی مورد استفاده مدیران فرهنگی دانشگاه‌های دولتی اصفهان در طول برنامه‌های دوم و سوم توسعه کشور؛
۴. بررسی تفاوت عملکرد مسئولان فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه‌های دولتی اصفهان طی برنامه‌های دوم و سوم توسعه کشور.

روش تحقیق

روش به کار رفته در این پژوهش پیمایشی از نوع توصیفی است. "تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آنها توصیف کردن شرایط و پدیده‌های مورد بررسی است. بیشتر تحقیقات علوم رفتاری را می‌توان در زمره تحقیق توصیفی به شمار آورد" (سرمد و دیگران، ۱۳۷۶). جامعه آماری تحقیق شامل کارکنان نهادهای نمایندگی ولی فقیه، جهاد دانشگاهی، و ادارات کل امور فرهنگی دانشگاه‌های دولتی شهر اصفهان است که حداقل دارای مدرک دیپلم متوسطه باشند و بالغ بر ۱۰۶ نفر است. توزیع جامعه آماری این پژوهش به تفکیک جنس و محل اشتغال و میزان تحصیلات در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۱. توزیع جامعه آماری به تفکیک جنس، محل خدمت، و میزان تحصیلات

ردیف	نام واحد سازمانی	مرد	زن	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	جمع
۱	جهاد دانشگاهی	۱۷	۹	۱۳	-	۹	۳	۱	۲۶
۲	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان	۱۰	۳	۳	۱	۴	۳	۲	۱۳
۳	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه اصفهان	۶	۱	۲	-	۳	۲	-	۷
۴	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه صنعتی اصفهان	۵	۴	۲	-	۶	۱	-	۹
۵	اداره کل امور فرهنگی دانشگاه اصفهان	۱۲	۲	۳	-	۱۰	۱	-	۱۴
۶	اداره کل امور فرهنگی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان	۱۲	۶	۲	۳	۱۰	۲	۱	۱۸
۷	اداره کل امور فرهنگی در دانشگاه صنعتی اصفهان	۹	۱۰	۴	-	۱۱	۳	۱	۱۹
۸	جمع	۷۱	۳۵	۲۹	۴	۵۳	۱۵	۵	۱۰۶

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، با توجه به محدود بودن جامعه آماری (۱۰۶ نفر) و در دسترس بودن همه اعضای جامعه در این پژوهش، همه افراد جامعه به صورت سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند.

ابزارها و شیوه‌های گردآوری داده‌ها

۱. پرسشنامه محقق ساخته. این پرسشنامه حاوی ۵۴ سؤال بسته پاسخ و ۳ سؤال باز پاسخ است. پایایی به دست آمده برای پرسشنامه، که با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه گردید، برای برنامه دوم ۹۸٪ و برای برنامه سوم ۹۷٪ می‌باشد که نمایانگر پایایی بالای پرسشنامه است. لازم به ذکر است که سؤالات بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت درجه بندی گردیدند. جدول ۲ انطباق سؤالات پرسشنامه را با هریک از مؤلفه‌های اساسی تحقیق نشان می‌دهد.

جدول ۲. چگونگی انطباق سوالات پرسشنامه با هر یک از مؤلفه‌های اساسی تحقیق

عناوین مؤلفه‌های اساسی پژوهش	مؤلفه‌ها	تعداد سؤال	شماره سؤال‌های پرسشنامه
مؤلفه‌های فرهنگی مورد استفاده در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی طی برنامه دوم و سوم توسعه	۱	۱۳	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳
شاخص‌های کیفی مورد استفاده در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی طی برنامه دوم و سوم توسعه	۲	۱۳	۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶
شیوه‌های برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی در برنامه‌ریزی دوم و سوم توسعه	۳	۲۸	۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴

۲. مصاحبه. نظر به نبود پرسشنامه استاندارد برای این پژوهش و همچنین بهره برداری از نظرات مسئولان فرهنگی دانشگاه‌ها از این شیوه استفاده گردید. در این راستا، سؤالاتی تهیه و تنظیم گردید و طی مصاحبه حضوری با مسئولان دانشگاه اصفهان، علوم پزشکی اصفهان، و صنعتی اصفهان (شامل معاونان دانشجویی و فرهنگی، رؤسا و معاونان دفاتر نهاد نمایندگی ولی فقیه، رؤسا و معاونان جهادهای دانشگاهی) نتایج مورد نظر استخراج گردید و مورد استفاده قرار گرفت.

۳. بررسی اسناد و مدارک. این شیوه در راستای بررسی نحوه عملکرد مجریان فرهنگی در مقاطع زمانی مورد نظر (برنامه‌های دوم و سوم توسعه) مورد استفاده قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش، هم از آمار توصیفی و هم از آمار استنباطی بهره‌گیری شده است. در سطح آمار استنباطی با استفاده از آزمون همبسته، مستقل، و تحلیل واریانس یکطرفه و آزمون توکی به مقایسه نظرات کارکنان با توجه به متغیرهای جنسیت، سابقه خدمت، مدرک تحصیلی، و محل خدمت پرداخته شد و در سطح آمار توصیفی از توزیع فراوانی در سطح میانگین و انحراف معیار استفاده گردید.

یافته‌ها:

جدول ۳. میانگین، فراوانی، و درصد پاسخگویی به سؤال اول پژوهش

برنامه سوم توسعه						برنامه دوم توسعه					
ردیف	نوع	میانگین	فراوانی	درصد	مؤلفه‌ها	ردیف	نوع	میانگین	فراوانی	درصد	مؤلفه‌ها
۱	فراوانی	۲۲	۲۲	۱۰۰٪	توجه به نشاط و شور و شادی جوانان	۱	فراوانی	۲۲	۲۲	۱۰۰٪	توجه به اهداف دینی و مذهبی
	درصد	۲۲	۲۲	۱۰۰٪		۲	درصد	۲۲	۲۲	۱۰۰٪	
۲	فراوانی	۱۶	۱۶	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۳	فراوانی	۱۶	۱۶	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۱۶	۱۶	۱۰۰٪		۴	درصد	۱۶	۱۶	۱۰۰٪	
۳	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف حکومتی در فعالیت‌های فرهنگی	۵	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪		۶	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	
۴	فراوانی	۲۸	۲۸	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۷	فراوانی	۲۸	۲۸	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۸	۲۸	۱۰۰٪		۸	درصد	۲۸	۲۸	۱۰۰٪	
۵	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۹	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪		۱۰	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	
۶	فراوانی	۲۷	۲۷	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۱۱	فراوانی	۲۷	۲۷	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۷	۲۷	۱۰۰٪		۱۲	درصد	۲۷	۲۷	۱۰۰٪	
۷	فراوانی	۲۵	۲۵	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۱۳	فراوانی	۲۵	۲۵	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۵	۲۵	۱۰۰٪		۱۴	درصد	۲۵	۲۵	۱۰۰٪	
۸	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۱۵	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪		۱۶	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	
۹	فراوانی	۲۵	۲۵	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۱۷	فراوانی	۲۵	۲۵	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۵	۲۵	۱۰۰٪		۱۸	درصد	۲۵	۲۵	۱۰۰٪	
۱۰	فراوانی	۲۷	۲۷	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۱۹	فراوانی	۲۷	۲۷	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۷	۲۷	۱۰۰٪		۲۰	درصد	۲۷	۲۷	۱۰۰٪	
۱۱	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف فرهنگی با اهداف کلان ملی	۲۱	فراوانی	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪		۲۲	درصد	۲۰	۲۰	۱۰۰٪	
۱۲	فراوانی	۲۳	۲۳	۱۰۰٪	سنت‌های ملی و قومی	۲۳	فراوانی	۲۳	۲۳	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۲۳	۲۳	۱۰۰٪		۲۴	درصد	۲۳	۲۳	۱۰۰٪	
۱۳	فراوانی	۱۸	۱۸	۱۰۰٪	تبلیغ ارزش‌های دوران جنگ	۲۵	فراوانی	۱۸	۱۸	۱۰۰٪	توجه به اهداف ملی و اقتصادی برنامه‌ها
	درصد	۱۸	۱۸	۱۰۰٪		۲۶	درصد	۱۸	۱۸	۱۰۰٪	

بر اساس داده‌های جدول ۳، بیشترین میزان تحقق مؤلفه‌های برنامه‌ریزی در برنامه دوم توسعه شامل "توجه به اهداف دینی و مذهبی" با ۳/۴۹ درصد و "تبلیغ ارزش‌های دوران جنگ" با ۹/۴۴ درصد بوده است. این میزان برای برنامه سوم توسعه شامل "نیازهای اختصاصی هر دانشگاه" با ۷/۳۷ درصد و "توجه به سنت‌ها و میراث گذشته" با ۲/۳۶ درصد بوده است. همچنین کمترین میزان توجه به مؤلفه‌ها در برنامه دوم

توسعه شامل "توجه به نشاط و شور و شادی جوانان با ۱/۱۰ درصد" رشد استعداد های فکری دانشجویان"، "همسویی اهداف فرهنگی با اهداف آموزشی دانشگاه"، و "توجه به سنت های محلی و قومی" هر یک با ۰/۱۳ درصد بوده است. در برنامه سوم، "توجه به اهداف مالی برنامه ها" ۰/۱۳ درصد و توجه به رشد استعداد های فکری دانشجویان " ۵/۱۴ درصد را به خود اختصاص داده است.

جدول ۴. میانگین، فراوانی و درصد پاسخگویی به سؤال دوم پژوهش

برنامه سوم توسعه						برنامه دوم توسعه					
ردیف	پاسخ	تعداد	درصد	فراوانی	میانگین	ردیف	پاسخ	تعداد	درصد	فراوانی	میانگین
۱۴	۱	۱۶	۳۷/۸	۳	۲/۱۷۲	توجه به نظرات کارشناسان امر در طراحی برنامه ها	۱	۲۱	۲۲/۰	۱۰	۱۶/۵
	۲	۲۶	۳۷/۸	۲/۲	درصد		۲	۳۰/۳	۲۲/۰	۱۲/۰	درصد
۱۵	۱	۷	۲۳/۵	۷	۲/۲۷۸	توجه به خواسته ها، نظرات و استقلال دانشجویان در فعالیت ها	۱	۱۲	۳۶	۱۱	۱۵/۹
	۲	۲۳	۲۳/۵	۱۰/۱	درصد		۲	۲۰/۳	۵۲/۲	۸۷	درصد
۱۶	۱	۲۱	۲۲/۲	-	۲/۸۷۰	بهره گیری از مدیران کارآزموده و کارآزمودگان	۱	۲۲	۲۹	۹	۱۲/۰
	۲	۲۰	۲۲/۲	-	درصد		۲	۳۰/۳	۲۲/۰	۱۰/۱	درصد
۱۷	۱	۱۰	۲۶/۱	-	۳/۱۰۰۰	بکارگیری مدیران (کارشناسان) کارآزموده	۱	۲۱	۲۹	۹	۱۲/۰
	۲	۲۷	۲۶/۱	-	درصد		۲	۳۰/۳	۲۲/۰	۱۰/۱	درصد
۱۸	۱	۱۱	۱۴/۵	۳	۲/۹۵۷	آزادی و استقلال مدیران و مدیران در انجام فعالیت ها	۱	۱۲	۳۱	۷	۱۲/۰
	۲	۲۱	۱۴/۵	۳/۲	درصد		۲	۳۰/۳	۲۲/۰	۱۰/۱	درصد
۱۹	۱	۱۷	۱۳/۹	۲	۲/۱۰۱۵	تلاش مدیران نسبت به اهداف و برنامه ها	۱	۱۸	۲۶	۹	۱۲/۰
	۲	۲۲	۱۳/۹	۲/۹	درصد		۲	۲۶/۱	۳۲/۸	۲۲/۲	درصد
۲۰	۱	۱۶	۳۲/۲	۲	۲/۸۸۲	توجه مدیران نسبت به اهداف و برنامه ها	۱	۱۶	۲۵	۱۱	۱۵/۹
	۲	۲۳	۳۲/۲	۱/۲	درصد		۲	۳۲/۲	۳۶/۲	۲۲/۶	درصد
۲۱	۱	۱۷	۲۲/۲	۱	۲/۸۲۱	همسویی میان اهداف دانشجویان و اهداف مدیران فرهنگی	۱	۱۱	۲۶	۱۵	۲۱/۷
	۲	۲۹	۲۲/۲	۱/۲	درصد		۲	۱۵/۹	۳۲/۸	۲۷/۵	درصد
۲۲	۱	۹	۲۱/۹	۲	۳/۱۰۱	تاثیر برنامه ها در رشد خلاقیت و استعداد های دانشجویان	۱	۱۶	۳۲	۱۰	۱۲/۵
	۲	۲۲	۲۱/۹	۲/۹	درصد		۲	۲۲/۲	۳۹/۳	۱۲/۰	درصد
۲۳	۱	۹	۲۸	۳	۳/۲۷۵	تاثیر برنامه ها در پویایی و تحرک اجتماعی دانشجویان	۱	۱۰	۲۸	۷	۱۰/۱
	۲	۲۶	۲۸	۲/۲	درصد		۲	۱۲/۵	۵۵/۱	۲۰/۳	درصد
۲۴	۱	۶	۲۳	۷	۳/۲۷۵	تاثیر برنامه ها در رشد مهارت های هنری و فکری دانشجویان	۱	۱۶	۳۷	۸	۱۱/۶
	۲	۲۷	۲۳	۱۰/۱	درصد		۲	۲۲/۲	۵۲/۶	۱۱/۶	درصد
۲۵	۱	۷	۱۴	۲	۲/۸۹۹	تاثیر برنامه ها بر توسعه فرهنگ جامعه	۱	۱۰	۲۱	۱۱	۱۵/۹
	۲	۲۷	۱۴	۲/۹	درصد		۲	۱۲/۵	۵۹/۲	۱۰/۱	درصد
۲۶	۱	۱۱	۱۵	۸	۲/۲۲۲	استقبال دانشجویان از برنامه ها	۱	۱۳	۲۸	۷	۱۰/۸۱
	۲	۲۳	۱۵	۱۱/۶	درصد		۲	۱۸/۸	۴۰/۶	۲۹/۰	درصد

با توجه به داده‌های جدول ۴ مشخص می‌شود که از دید کارشناسان دانشگاه، بیشترین میزان تحقق شاخص‌های کیفی برنامه‌ریزی (سوال دوم پژوهش) مربوط به "همسویی اهداف دانشجویان" با اهداف مدیران فرهنگی" با ۵/۲۷ درصد و "استقبال دانشجویان از برنامه‌ها" با ۰/۲۹ درصد در برنامه دوم توسعه و "توجه به خواسته‌ها، نظرات و استقلال دانشجویان در فعالیت‌ها" با ۵/۴۳ درصد و "تأثیر برنامه‌ها در پویایی و تحرک اجتماعی دانشجویان" با ۶/۴۰ درصد بوده است. همچنین کمترین میزان تحقق این شاخص‌ها شامل "توجه به خواسته‌ها، نظرات و استقلال دانشجویان در فعالیت‌ها" با ۷/۸ درصد و "بهره‌گیری از مدیران کارآموده و کاردان" با ۱/۱۰ درصد برای برنامه دوم توسعه و "آزادی و استقلال مجریان و مدیران در انجام فعالیت‌ها" با ۵/۱۴ درصد و "تأثیر برنامه‌ها بر توسعه فرهنگ جامعه" با ۳/۲۰ درصد بوده است.

داده‌های جدول ۵ بیانگر این است که بیشترین میزان تحقق شاخص‌های برنامه‌ریزی (سوال سوم پژوهش) در برنامه دوم توسعه شامل "ابلاغ برنامه‌ها از طریق مدیران سطوح بالا" با ۲/۵۲ درصد و "سهم نهادها و گروه‌های فرهنگی در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی" با ۸/۳۴ درصد بوده است. این میزان برای برنامه سوم شامل "سهم نهادها و گروه‌های فرهنگی در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی" با ۸/۴۷ درصد و "انعطاف‌پذیری و قابلیت تجدیدنظر در اهداف فرهنگی" با ۷/۳۷ درصد می‌باشد. همچنین کمترین میزان تحقق این شاخص‌ها در برنامه دوم شامل "تأثیر برنامه‌ها بر انتقال مفاهیم و ارزش‌های رایج جامعه" با ۹/۲ درصد و "انعطاف برنامه‌ها به منظور انطباق با شرایط متغیر جامعه" با ۸/۵ درصد بوده است. این میزان برای برنامه سوم شامل "تأثیر برنامه‌ها در آماده‌سازی دانشجویان جهت ورود به جامعه" شامل ۵/۲۷ درصد و "انطباق فعالیت‌ها با نیازهای آینده جامعه" با ۷/۸ درصد است.

جدول ۵. میانگین، فراوانی، و درصد پاسخگویی به سؤال سوم پژوهش

ردیف	برگه سوم نوسه					شخص های کلی برگه ریزی	برگه دوم نوسه						
	۱	۲	۳	۴	۵		۱	۲	۳	۴	۵		
۲۷	۲۰۰۰	۲	۱۱	۳۵	۱۱	۲	فراوانی	۲	۱۸	۲۹	۱۲	۱	۱۸۶۸
		۲/۲	۳۷/۵	۳۶۲	۳۷/۵	۲/۲	درصد	۱۰/۵	۳۶/۱	۳۲/۰	۳۸/۳	۱/۵	
۲۸	۲۷۳۹	۱۱	۱۷	۲۲	۱۷	۲	فراوانی	۸	۲۵	۲۷	۱۵	۲	۱۸۶۵
		۱۵/۹	۲۲/۵	۲۸/۹	۲۲/۵	۲/۹	درصد	۱۱/۵	۳۷/۷	۳۲/۵	۱۸/۷	۲/۲	
۲۹	۱۸۹۹	۶	۱۷	۳۰	۱۰	۵	فراوانی	۶	۲۵	۳۲	۹	-	۱۸۰۷
		۸/۷	۲۲/۵	۳۳/۵	۱۲/۵	۸/۷	درصد	۸/۷	۳۷/۷	۳۸/۸	۵/۸	-	
۳۰	۲۲۲۸	۱۱	۲۲	۲۲	۶	۷	فراوانی	۲۰	۱۲	۲۰	۱۲	۱	۱۸۰۷
		۱۵/۹	۲۲/۲	۲۸/۹	۸/۷	۱۰/۱	درصد	۲۵/۰	۱۵/۲	۲۵/۰	۳۲/۵	۱/۲	
۳۱	۱۸۵۵	۱۲	۱۲	۱۷	۱۵	۵	فراوانی	۱۲	۱۲	۱۸	۱۰	۲	۱۸۶۲
		۱۵/۲	۱۵/۸	۲۲/۲	۲۸/۷	۸/۷	درصد	۲۰/۲	۲۰/۲	۲۰/۵	۱۲/۵	۵/۲	
۳۲	۲۲۳۹	۱۲	۱۵	۲۲	۱۲	۵	فراوانی	۱۲	۱۱	۲۹	۱۵	-	۱۸۶۲
		۱۵/۸	۲۸/۷	۳۲/۲	۱۵/۸	۵/۲	درصد	۲۰/۲	۱۵/۹	۳۲/۰	۲۸/۷	-	
۳۳	۱۹۵۷	۱۱	۱۲	۲۰	۱۸	۲	فراوانی	۱۲	۱۲	۱۸	۱۲	۲	۱۸۶۷
		۱۵/۹	۱۵/۸	۲۵/۰	۲۲/۱	۱۰/۱	درصد	۱۵/۲	۱۵/۸	۲۰/۵	۱۵/۸	۵/۲	
۳۴	۱۵۰۷	۱۵	۱۸	۲۲	۱۰	۲	فراوانی	۱۲	۲۵	۲۰	۵	۲	۱۸۶۵
		۲۸/۷	۲۲/۱	۲۲/۸	۱۲/۵	۵/۱	درصد	۲۲/۵	۳۶/۱	۲۵/۰	۵/۲	۵/۲	
۳۵	۲۲۲۲	۲۲	۱۲	۳۵	۱۰	-	فراوانی	۱۲	۱۲	۲۹	۸	-	۱۸۶۰
		۲۸/۹	۱۵/۲	۳۲/۲	۱۲/۵	-	درصد	۲۲/۲	۲۲/۲	۳۲/۰	۱۱/۲	-	
۳۶	۲۲۲۱	۶	۱۵	۱۲	۲۲	۲	فراوانی	۶	۱۱	۲۷	۲۲	۲	۲/۱۵۹
		۵/۸	۲۸/۷	۱۵/۸	۲۲/۸	۵/۸	درصد	۵/۸	۱۵/۹	۳۶/۱	۲۲/۸	۲/۲	
۳۷	۲۲۲۱	۱۰	۹	۲۰	۱۲	۷	فراوانی	۱۰	۲۲	۱۸	۹	-	۲۲۰۰
		۱۲/۵	۱۲/۰	۲۲/۵	۱۵/۸	۱۰/۱	درصد	۸/۷	۱۵/۵	۲۲/۸	۲/۹	-	
۳۸	۲۲۲۱	۵	۹	۲۸	۲۲	-	فراوانی	۶	۱۰	۲۲	۱۲	۲	۲/۱۱۲
		۷/۲	۱۲/۰	۳۵/۱	۲۲/۲	-	درصد	۵/۸	۱۲/۵	۳۲/۵	۱۵/۲	۲/۹	
۳۹	۲۲۲۵	۵	۹	۲۲	۲۵	۵	فراوانی	۶	۱۵	۲۲	۲۲	۵	۱۸۶۵
		۷/۲	۱۲/۰	۲۲/۲	۳۲/۷	۸/۷	درصد	۸/۷	۲۸/۷	۲۹/۲	۱۵/۸	۱/۲	
۴۰	۲۹۵۵	۶	۱۰	۲۵	۱۵	۲	فراوانی	۱۱	۱۲	۲۱	۱۲	۱	۱۸۶۱
		۸/۷	۱۲/۵	۳۰/۲	۲۸/۷	۲/۲	درصد	۸/۷	۲۸/۷	۲۹/۲	۱۵/۸	۱/۲	
۴۱	۲۸۲۶	۹	۱۵	۲۵	۱۱	۱	فراوانی	۱۲	۱۲	۲۵	۱۸	۱	۱۸۶۹
		۱۲/۰	۲۸/۷	۲۲/۲	۲۲/۵	۱/۲	درصد	۱۵/۸	۱۲/۵	۳۲/۲	۲۲/۱	۱/۲	
۴۲	۲۱۱۶	۶	۸	۲۷	۱۶	۲	فراوانی	۵	۱۰	۲۲	۱۸	-	۱۸۶۱
		۵/۸	۱۱/۲	۳۲/۲	۲۲/۲	۵/۸	درصد	۷/۲	۱۲/۵	۳۲/۲	۲۲/۲	-	
۴۳	۲/۲۰۲	۲	۸	۲۲	۲۲	۲	فراوانی	۶	۹	۲۲	۲۲	۱	۲/۳۷۷
		۲/۲	۱۱/۲	۲۲/۲	۲۲/۸	۲/۹	درصد	۵/۸	۵/۸	۲۲/۸	۳۲/۲	۱/۲	
۴۴	۲۸۵۵	۵	۱۰	۱۸	۱۲	۲	فراوانی	۷	۱۲	۲۲	۱۲	-	۲/۵۸۰
		۷/۲	۲۵/۰	۲۰/۲	۱۵/۲	۵/۸	درصد	۱۰/۱	۳۶/۱	۳۲/۲	۱۵/۲	-	
۴۵	۲/۰۱۵	۲	۱۱	۲۸	۱۶	۱	فراوانی	۱۰	۱۲	۲۰	۱۶	-	۲/۸۶۲
		۲/۲	۱۵/۹	۳۵/۱	۲۲/۲	۱/۲	درصد	۱۲/۵	۱۵/۸	۲۲/۵	۲۲/۱	-	
۴۶	۲/۲۲۷	۱۰	۱۵	۲۲	۱۰	۱	فراوانی	۷	۱۲	۲۲	۱۵	-	۲/۵۵۵
		۱۲/۵	۲۸/۷	۲۲/۸	۱۲/۵	۱/۲	درصد	۱۰/۱	۲۲/۲	۲۹/۲	۲۲/۲	-	
۴۷	۲/۹۱۲	۱۱	۵	۲۵	۱۵	۲	فراوانی	۵	۱۲	۲۰	۱۰	۱	۲/۵۲۱
		۱۵/۹	۵/۲	۳۰/۲	۲۸/۷	۲/۲	درصد	۷/۲	۱۵/۸	۳۰/۰	۱۲/۵	۱/۲	
۴۸	۲/۹۱۲	۶	۹	۲۵	۱۱	-	فراوانی	-	۱۸	۲۱	۱۷	-	۲/۸۹۹
		۵/۸	۱۲/۰	۳۵/۲	۱۵/۹	-	درصد	۵/۲	۲۲/۱	۲۲/۱	۲۲/۲	-	
۴۹	۲/۱۵۹	۲	۱۱	۲۶	۲۰	۲	فراوانی	۶	۲۰	۲۲	۱۹	۱	۲/۵۲۱
		۲/۲	۱۵/۹	۳۲/۱	۲۸/۰	۵/۸	درصد	۸/۷	۲۵/۰	۲۲/۲	۲۲/۵	۱/۲	
۵۰	۲/۰۲۹	۲	۱۲	۲۹	۲۰	۲	فراوانی	۶	۱۸	۲۶	۱۶	-	۲/۵۵۵
		۵/۸	۲۰/۲	۳۵/۰	۲۵/۰	۲/۹	درصد	۵/۸	۲۲/۱	۲۲/۱	۲۲/۲	-	
۵۱	۲/۷۲۵	۲	۱۱	۲۷	۱۲	۲	فراوانی	۲	۲۲	۲۹	۱۰	۲	۲/۷۸۲
		۱۰/۱	۳۰/۲	۳۶/۱	۲۲/۲	۲/۹	درصد	۵/۸	۲۲/۲	۳۲/۰	۱۵/۵	۲/۲	
۵۲	۲/۲۵۲	۱۲	۱۶	۲۱	۱۶	۲	فراوانی	۱۲	۱۸	۲۲	۱۲	۲	۲/۵۸۰
		۲۰/۲	۲۲/۲	۳۰/۲	۲۲/۲	۲/۹	درصد	۲۰/۲	۲۲/۱	۳۶/۱	۱۵/۸	۲/۹	
۵۳	۲/۸۹۹	۶	۱۲	۲۵	۹	۵	فراوانی	۱۱	۱۷	۲۹	۸	۲	۱/۵۲۷
		۸/۷	۲۰/۲	۳۰/۲	۱۲/۰	۵/۲	درصد	۱۵/۹	۲۲/۲	۳۲/۰	۱۱/۲	۵/۸	
۵۴	۲/۹۱۰	۹	۱۹	۲۰	۵	۶	فراوانی	۱۵	۱۶	۲۰	۸	-	۲/۲۲۹
		۸/۷	۲۲/۲	۲۲/۵	۱۲/۰	۶/۲	درصد	۲۸/۷	۲۲/۲	۲۲/۵	۱۱/۲	-	

جدول ۶. گویه‌های استخراج شده از متن مصاحبه با مسئولان فرهنگی

ردیف	گویه‌ها	فراوانی	درصد
۱	فعالیت فرهنگی باید موجب شکوفایی استعداد دانشجویان شود	۸	۸۰
۲	فعالیت فرهنگی باید موجب پر شدن اوقات فراغت دانشجویان شود	۳	۳۰
۳	برنامه‌های فرهنگی باید موجب شور و نشاط و شادی جوانان شود	۶	۶۰
۴	فعالیت فرهنگی باید موجب رشد علمی دانشجویان شود	۴	۴۰
۵	توجه به ملیت یک مؤلفه اساسی در فعالیت‌های فرهنگی است	۷	۷۰
۶	توجه به مذهب یک مؤلفه اساسی در فعالیت‌های فرهنگی است	۸	۸۰
۷	برنامه‌های فرهنگی باید موجب تغییر باورهای دانشجویان شود	۸	۸۰
۸	برنامه‌های فرهنگی باید موجب تعمیق نگرش دانشجویان نسبت به مسائل جامعه شود.	۴	۴۰
۹	در برنامه‌های فرهنگی دانشگاه‌ها (در دوره سوم توسعه) بعد اخلاق در فرهنگ فراموش شده	۶	۶۰
۱۰	در برنامه‌های فرهنگی باید نیازهای جامعه مدنظر قرار گیرد به مسائل جامعه شود.	۸	۸۰
۱۱	در برنامه‌های فرهنگی باید نیازها و خواسته‌های دانشجویان توجه شود	۸	۸۰
۱۲	در برنامه‌های فرهنگی شرایط هر دانشگاه باید مدنظر قرار گیرد	۲	۲۰
۱۳	برنامه‌های فرهنگی باید با مشارکت دانشجویان اجرا شود	۱۰	۱۰۰
۱۴	برنامه‌های فرهنگی باید دانشجویان را برای ورود به اجتماع آماده سازد	۶	۶۰
۱۵	در برنامه‌های فرهنگی باید ابعاد مالی برنامه‌ها مدنظر قرار گیرد	۲	۲۰
۱۶	برنامه‌های فرهنگی (چه در برنامه دوم و چه در برنامه سوم) دانشگاه از کانال مدیریت کلان (وزارتی) ابلاغ می‌شود.	۷	۷۰
۱۷	در برنامه‌های فرهنگی بعد از برنامه دوم توسعه به نیاز دانشجویان توجه بیشتری شود.	۴	۴۰
۱۸	در برنامه دوم توسعه، دانشجویان مشارکت کمتری در فعالیت‌های فرهنگی داشتند.	۶	۶۰
۱۹	در برنامه سوم توسعه، مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های فرهنگی کاهش یافت.	۱	۱۰
۲۰	مدیریت فرهنگی دانشگاه‌ها در برنامه سوم توسعه افت داشت و با اهداف شورای انقلاب فرهنگی سنخیت نداشت.	۳	۳۰
۲۱	بعد از سال ۱۳۸۰، مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های فرهنگی دچار افت شود	۸	۸۰
۲۲	تفاوت فعالیت‌های فرهنگی (در برنامه دوم و سوم توسعه) صرفاً از نوع عملکرد و استراتژی بود نه تفاوت در محتوی	۴	۴۰
۲۳	در برنامه‌های فرهنگی میان اهداف دانشجویان و مدیران همسویی ایجاد نمود	۸	۸۰
۲۴	برنامه‌های فرهنگی باید موجب پویایی و تحرک اجتماعی دانشجویان شود	۷	۷۰
۲۵	اهداف فرهنگی در برنامه سوم توسعه انعطاف داشتند	۴	۴۰

داده های جدول ۶ نشان می دهد که بیشترین توافق مدیران فرهنگی بر "مشارکت دانشجویان" با ۱۰۰ درصد، "شکوفایی استعداد های دانشجویان"، "تغییر باور های دینی"، "نیاز های جامعه"، "نیاز های دانشجویان" و "افت فعالیت های فرهنگی بعد از سال ۸۰" هر یک با ۸۰ درصد است. همچنین کمترین میزان توافق مدیران فرهنگی بر "کاهش مشارکت دانشجویان در فعالیت های فرهنگی در برنامه سوم توسعه" با ۱۰ درصد، "توجه به شرایط خاص هر دانشگاه" و "توجه به ابعاد مالی برنامه ها" هر یک با ۲۰ درصد، "پر کردن اوقات فراغت دانشجویان" و ضعف مدیریت فرهنگی دانشگاه بعد از برنامه دوم توسعه به دلیل عدم سنخیت با مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی " هر یک با ۳۰ درصد می باشد.

جدول ۷. مقایسه میانگین نمره میزان تحقق مؤلفه های برنامه ریزی در برنامه دوم و سوم توسعه با نمره ملاک

آمار	X	S	t
مؤلفه های برنامه ریزی در برنامه دوم توسعه	۲/۹۰۴	۰/۵۹۳	-۱/۳۴۲
مؤلفه های برنامه ریزی در برنامه سوم توسعه	۲/۹۷۶	۰/۶۱۴	-۰/۳۱۷

نظر به اینکه t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کوچک تر است، مؤلفه های برنامه ریزی در هر دو برنامه کمتر از سطح متوسط تحقق یافته اند.

جدول ۸. مقایسه میانگین نمره میزان تحقق شاخص‌های کیفی در برنامه‌های دوم و سوم توسعه با نمره ملاک

آمار	x	s	t
شاخص‌های کیفی در برنامه دوم توسعه	۲/۹۷۶	۰/۶۱۴	-۰/۳۱۷
شاخص‌های کیفی در برنامه سوم توسعه	۳/۰۷۶	۰/۵۸۰	-۰/۱۰۱

نظر به اینکه t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کوچک‌تر است، مؤلفه‌های برنامه‌ریزی در هر دو برنامه کمتر از سطح متوسط تحقق یافته‌اند.

جدول ۹. مقایسه میانگین نمره میزان تحقق شاخص‌ها در برنامه‌های دوم و سوم توسعه با نمره ملاک

آمار	x	s	t
مؤلفه‌های برنامه‌ریزی در برنامه دوم توسعه	۶۹۱/۲	۶۸۱/۰	-۷۶۴/۳
مؤلفه‌های برنامه‌ریزی در برنامه سوم توسعه	۸۸۶/۲	۵۷۹/۰	-۶۳۳/۱

نظر به اینکه t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کوچک‌تر است، مؤلفه‌های برنامه‌ریزی در هر دو برنامه کمتر از سطح متوسط تحقق یافته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده در خصوص مؤلفه‌های برنامه‌ریزی مورد استفاده در برنامه

ریزی فعالیت‌های فرهنگی برنامه‌های دوم و سوم توسعه و مشاهده شده در این خصوص (جدول شماره ۵) بیانگر آن است که مؤلفه‌های مورد استفاده جهت برنامه‌ریزی فعالیت‌ها در هر دو برنامه بیانگر تفاوت‌هایی است که از جمله به برخی از آنها اشاره می‌شود. ۶۰ درصد مدیران معتقد به رنگ باختن ابعاد ارزشی، اخلاقی، و مذهبی و فعالیت‌های مرتبط با ارزش‌های دوران جنگ در برنامه‌های فرهنگی دوره سوم توسعه نسبت به دوره دوم بودند. کارکنان نیز در گویه‌های مربوط به پرسشنامه باور خود را به این مسئله نشان دادند. "توجه به نشاط و شور و شادی جوانان" مؤلفه دیگری است که علی‌رغم توصیه ۶۰ درصد مدیران از سوی کارکنان چندان با اقبال مواجه نبود. کارکنان کمتر از سطح متوسط معتقد به توجه به این مؤلفه در برنامه سوم توسعه (۴۱ درصد) و برنامه دوم توسعه (۱۰/۱ درصد) بودند. در خصوص گویه "توجه به سنت‌ها و میراث گذشته" و "توجه به رشد استعداد‌های فکری دانشجویان" نیز کارکنان به میزان بسیار کمی (کمتر از ۳۵ درصد) معتقد به تحقق این مؤلفه‌ها در دو برنامه بوده‌اند. مدیران بر رشد استعداد‌های فکری دانشجویان تأکید کرده بودند (۸۰ درصد). در خصوص موارد فوق آنچه قابل ذکر است این است که کمرنگ‌تر شدن برخی ارزش‌ها امری اجتناب‌ناپذیر است که در تبیین آن می‌توان اشاره کرد که فضای برنامه دوم فضای بعد از جنگ است و هنوز حاکمیت ارزش‌هایی که در طول دوران جنگ بسیار تبلیغ می‌شد باقی است. ولی فضای برنامه سوم تغییر اساسی یافته است. در این هنگام مباحث سازندگی، ارتباط با سایر کشورها و ملل جهان، توسعه اقتصادی، شعارهای جدید در قالب‌های سیاسی (مانند انتقاد، گفت و گو، توسعه سیاسی) به منصفه ظهور رسید و فضای متفاوتی با نیازهای جدید (برای جوانان و خصوصاً قشر دانشجویی) مطرح گردید. این است که مدیران و حاکمان جامعه می‌بایستی با درک چنین چرخشی در نیازها و باورها به زمینه‌سازی صحیح برای بروز خلاقیت جوانان و توسعه فرهنگی جامعه پردازند.

در مورد مؤلفه دیگر تحقیق یعنی "شاخص‌های کیفی و کمی مورد استفاده در برنامه ریزی فعالیت‌های فرهنگی" می‌توان گفت با ایجاد فضای نسبتاً باز سیاسی، رشد فعالیت‌های فرهنگی به لحاظ کمی در مدتی محدود (از سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۷۹) چشمگیر

بوده و مشارکت دانشجویان در برنامه‌ها رشد قابل قبولی داشته است. به طور قطع، دیدگاه مدیران و کارکنان و بررسی‌های اسناد و مدارک این نظر را تأیید و تقویت می‌کند. در خصوص شاخص‌های کیفی فعالیت‌ها، همچون "توجه به نیازها و خواسته‌های دانشجویان" نیز رشد قابل قبولی را برای این شاخص در برنامه سوم نسبت به برنامه دوم (۱۰/۱ درصد برای برنامه دوم و ۵۳/۶ درصد برای برنامه سوم) نشان می‌دهد که علت را می‌توان همان چرخش نیازها و درک نسبتاً صحیح مدیران در این خصوص دانست. در ارتباط با شاخص‌های کیفی دیگری چون "تأثیر برنامه‌ها در پویایی و تحرک اجتماعی دانشجویان"، "آزادی و استقلال مجریان و مدیران در انجام فعالیتها"، "توجه مدیران و مجریان نسبت به اهداف و برنامه‌ها"، درصدهای به دست آمده با مشاهده شده (جدول شماره ۸) همخوانی داشته و نشان از عدم رشد این شاخص‌ها در برنامه دوم نسبت به برنامه سوم دارد.

در خصوص مؤلفه سوم پژوهش (الگوهای مورد استفاده در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی) نیز نتایج حاصل مشابه دو مؤلفه قبلی بوده و نشان از عدم بهره‌گیری از الگویی معین و صحیح در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه در هر دو برنامه دوم و سوم دارد (جدول شماره ۹). مؤلفه‌های برنامه‌ریزی چون "سهم دانشجویان در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی"، "انعطاف برنامه‌ها به منظور انطباق با شرایط متغیر جامعه"، "سهم کارکنان و اساتید در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی"، "ایجاد توافق بر سر برنامه‌های فرهنگی در میان مجریان فرهنگی" و "توجه به تغییر شاخص‌های کیفی برنامه‌ها در صورت تغییر مخاطبان، رشد قابل ملاحظه‌ای در برنامه سوم نسبت به برنامه دوم نداشته است. نتایج نشان می‌دهد که مدیران ارشد دانشگاه‌ها و مجریان فعالیت‌های فرهنگی از الگوی خاصی جهت برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی پیروی نمی‌کنند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که مدیران و مجریان اصلی فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه از روش‌های زیر جهت برنامه‌ریزی فعالیت بهره می‌برند:

۱. الگوی ذهنی و شخصی؛

۲. سایر الگوهای اجرا شده در دیگر مراکز آموزشی (اقتباس)؛

۳. بخشنامه های صریح وزارتی؛

۴. طرح های دانشجویی (در صورت عدم مغایرت با سیاست‌های کلی مد نظر مدیران).
آخرین مؤلفه‌ای که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت "بررسی تفاوت عملکرد (فرهنگی) مدیران بخش فرهنگ در دانشگاه‌های دولتی اصفهان" بوده است. بررسی تفاوت عملکرد نهاد نمایندگی، اداره کل امور فرهنگی و جهاد دانشگاهی، و نتایج آزمون توکی حکایت از آن دارد که بیشترین تفاوت مشاهده شده میان نهاد نمایندگی با دو مجری دیگر (اداره کل امور فرهنگی و جهاد دانشگاهی) می باشد و بین دو مجری آخر تشابه بیشتری در نحوه نگرش به فعالیت‌های فرهنگی مشاهده می شود. همچنین بررسی اسناد و مدارک حکایت دارد که فعالیت‌های نهاد نمایندگی ولی فقیه بیشتر دارای صبغه مذهبی و دینی است. این قالب در همه فعالیت‌ها (اردو، کلاس آموزشی، سخنرانی، نشریه) حفظ می شود. ذکر این نکته حائز اهمیت است که فعالیت دو مجری دیگر نیز در طی برنامه دوم توسعه شباهت بسیاری با نهاد نمایندگی داشته است (البته در آن زمان اداره کل امور فرهنگی تحت عنوان اداره فوق برنامه بوده است) ولی در برنامه سوم اختلاف میان شکل فعالیت این مجریان شدت می یابد.

پیشنهادات

با عنایت به جدید بودن موضوع و فقدان پژوهش‌های قبلی در این زمینه و با توجه به متون و منابع جمع‌آوری شده در چارچوب اجرایی این پژوهش و همچنین با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهادات کاربردی زیر ارائه می گردد:

الف. ساختار جدیدی به نام معاونت فرهنگی با شرح وظایف روشن و مشخص در دانشگاه‌ها بوجود آید و این ساختار به‌طور متمرکز به سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی دانشجویان پردازد.

ب. با توجه به کارهای موازی موجود در فعالیت‌های فرهنگی، پیشنهاد می گردد که همگی در ساختار واحدی ادغام شود تا تمرکز و اشتراک مساعی لازم در این خصوص

حاصل آید.

ج. بررسی لازم در خصوص علل اُفت فعالیت‌های فرهنگی بعد از سال ۱۳۷۹ به عمل آید و ضمن شناسایی دقیق آنها اقدامات لازم در جهت رشد و توسعه فعالیت‌های فرهنگی در فضایی مناسب و پر رونق فراهم آید.

د. نقش کارکنان، اساتید، و دانشجویان در برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد و زمینه‌های انزوای ایشان مرتفع شود.

هـ. نظر به نیاز مبرم کشور به توسعه فرهنگی و نیاز مبرم توسعه فرهنگی به وجود آزادی‌های مشروع، شایسته است به آزادی دانشجویان توجه ویژه صورت پذیرد و امکان فعالیت در فضای توأم با نقد آزاد برای ایشان فراهم آید.

و. ضمن ایجاد فضایی آزاد توأم با عدالت و به دور از سانسور در سراسر جامعه و بخصوص در محیط‌های علمی و پژوهشی تمهیداتی اندیشیده شود.

مآخذ

آلتباخ، فیلیپ (۱۳۷۹). کانون‌های دانشجویی (کارکردهای آموزشی، اجتماعی و سیاسی). تهران: وزارت علوم تحقیقات و فناوری.

احمدی، حسن (۱۳۷۰). روش برنامه‌ریزی در بخش فرهنگ. تهران: سازمان برنامه و بودجه.

اسماعیلی، محسن (۱۳۷۴). گزیده مقالات و سخنرانی‌های سمینار دانشجو، دانشگاه و سیاست. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

سرمد، زهره و دیگران (۱۳۷۶). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگاه.

گزارش جهانی فرهنگ (۱۳۷۹). ترجمه گروه مترجمان. تهران: کمیسیون ملی یونسکو.

فرجاد، محمدعلی (۱۳۷۴). اصول برنامه‌ریزی آموزشی و درسی. تهران: سمت. مختاری، محمد (۱۳۷۷). تمرین مدارا. تهران: پیام.

مشاطیان، شایان رضا (۱۳۷۹). کانون‌هایی دانشجویی (کارکردهای آموزشی، اجتماعی و سیاسی). تهران: وزارت علوم تحقیقات و فناوری.

مولینیر، پیر (۱۳۷۲). آموزش حرفه‌ای مدیران فرهنگی. ترجمه علی هاشمی گیلانی. تهران: زحل.

و ثوقی، منصور و نیک خلق، علی اکبر (۱۳۷۰). مبانی جامعه‌شناسی. تهران: کسری.

Eurocities- Culture Committee (2002). "The Cultural DimensionL of Urban Governance, Poli cy Paper- Resolution of Lille", In: Pascual, R. J. (2003). *Cultural development, Public policies and local strategies*.

European Commissson (2001)."European governance. A White paper: COM .(2001). 428; Brussels, In: Pascual, R. J. (2003). *Cultural development, public policies and local strategies*.

Hawkes, Jon (2001). The forth pillar of sustainability. *Culture's essential role in public planning; Cultural Development Network; Melbourne*.

UNESCO- World Commission on Culture and Development(1995). *Our creative diversity Report of the World Commission on Culture and Development; Paris; UNESCO Publishing*, In: Pascual, R. J. (2003). *Cultural development. Public policies and local strategies*.

UNESCO(1998). *Action plan on Cultural Policies and Development*, adopted in Stockholm on Thursday 2 April 1998 by the Intergovernmental conference on cultural policies for development " The power of culture", In: Pascual, R. J. (2003). *Cultural development, Public policies and local strategies. —*

Pascual I R. J. (2003). Cultural Development, public policies and local.Strategies(jpascual @ pangea. Org)

UNESCO(1992). International Conference on Education, 43rd session(14- 19 September).